

el personal polític de l'ajuntament de girona (1936-1939)

per JOSEP CLARA

MECANISME DE NOMENAMENT

a) Els elegits el 1934.

En el moment d'esclatar la revolta militar del 1936, l'ajuntament de Girona era regit per 24 consellers, els quals havien estat elegits el 1934. La majoria del consistori (16 regidors) corresponia als partits coaligats de dreta i la minoria (8 regidors) a Esquerra Republicana de Catalunya. Ocupava el càrrec d'alcalde l'industrial Francesc Tomàs, afiliat a la Lliga Catalana.

Per raons òbvies, després del 19 de juliol, els regidors que integraven la majoria abandonaren llur càrrec i tres d'ells aviat serien víctimes de la tràgica revolució que seguí a l'alçament. ⁽¹⁾ Davant d'aquesta situació, el 20 de juliol, els 8 regidors de l'Esquerra assumiren el govern de l'ajuntament —no el de la ciutat, car fins a l'octubre actuà el Comitè Antifeixista— ⁽²⁾ i, per tal que l'actuació municipal no quedés interrompuda en uns moments tan delicats i difícils, nomenaren alcalde accidental el regidor Llorenç Busquets.

b) El decret de 22 d'agost de 1936.

El 31 de juliol la Comissaria Delegada de la Generalitat resolgué que l'ajuntament fos constituït per 16 representants d'Esquerra Republicana, 4 d'Acció Catalana Republicana i 4 del Partit Republicà d'Esquerra. Aquesta distribució s'ajustava a l'ordre dictada per la Generalitat el 22 del mateix mes. ⁽³⁾

Els regidors d'Esquerra Republicana eren els 8 que havien sortit elegits a les eleccions del 1934 (Joaquim de Camps, Darius Rahola, Llorenç Busquets, Josep M.ª Dalmau, Miquel Sala, Narcís Cornellà, Pere Vila i Josep Juvé) i els altres 8 que havien figurat a les llistes de votació com a suplents (Rafael Portas, Gabriel Auguet, Eliseu Dawson, Enric Tarradellas, Josep Serra, Joaquim Cassà, Joaquim Brasat i Benet Torrellas). ⁽⁴⁾

Els representants d'Acció Catalana Republicana foren els senyors Lluís Franquesa, Josep Pujol, Lluís Bota i Lluís Molà.

I els del Partit Republicà d'Esquerra, Joan Bonet, Francesc Torras, Amadeu Martinell i Amadeu Peris.

(1) Ramon Tarrés i Antoni Busquets foren assassinats a la fi d'octubre de 1936 arran dels fets de Roses, i Josep M.ª Domènech fou executat al castell de Sant Julià el 13 de novembre del mateix any.

(2) El Comitè Executiu Antifeixista de Girona i comarques era compost per elements dels partits i sindicals antifeixistes. A la direcció i presidència hi havia Expedit Duran i Miquel Santaló. També en formaven part Joan Quer (finances), Piñol, Tarradell i Corominas (justícia i prevenció), Juanola i Edo (registres i incautacions), Anton Duran (circulació i carburants) i Gil Junqueras (secretari). Cfr. *L'Autonomista*, 29 de juliol de 1936.

(3) *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 24 de juliol de 1936. Agafem totes les referències sobre les diverses formacions i composicions de l'ajuntament, de les actes municipals aplegades al Manual d'Acords, 1934-38 i 1938-42.

(4) Torrellas no prengué possessió del càrrec.

Josep M.ª Dalmau, d'Esquerra Republicana, romangué a l'ajuntament de 1936 a 1939.

Tots els al·ludits —llevat de Cassà, Torrellas i Molà— es reuniren el dia 1 d'agost i confiaren l'alcaldia a Joaquim de Camps i Arboix per 20 vots favorables i un en blanc.

En el mateix acte de constitució, hom procedí a l'elecció dels càrrecs de conseller-regidor primer, segon, tercer i quart, els quals recaigueren en els senyors Busquets, Franquesa, Bonet i Vila, respectivament. Els esmentats consellers presidiren les ponències d'Urbanisme i Serveis Públics, Governació, Cultura, i Assistència Social i Sanitat. La de Finances quedà reservada a l'alcalde.

c) El decret de 9 d'octubre de 1936.

El dia 9 d'octubre, la Generalitat dictà noves normes per tal que hom procedís a l'elecció del Consell Municipal de cada localitat. El decret s'inspirava en el desig d'adaptar la *Llei Municipal de Catalunya a la participació activa dels partits polítics i de les sindicals que formaren el front únic contra la insurrecció militar i de dreta*. El nombre de components de cada corporació variava segons la població dels diferents municipis i la composició s'havia d'ajustar a la proporció amb què les forces polítiques i sindicals eren representades en el Consell de la Generalitat.⁽⁵⁾

A la ciutat de Girona, com que tenia més de 20.000 habitants, li pertocava un consell de 33 membres, distribuït així: 9 representants d'Esquerra Republicana, 9 de la CNT, 6 del PSUC, 3 del POUM, tres d'Acció Catalana i 3 de la Unió de Rabassaires.

Això no obstant, el Comitè Executiu Antifeixista es reuní en sessió extraordinària el 19 d'octubre i acordà

de constituir-lo de forma contrària a l'ordenada des de Barcelona: 14 membres de la CNT, 9 d'Esquerra Republicana, 6 del POUM, 3 del PSUC i 1 del Partit Sindicalista.

El dia 21 d'octubre tingué lloc la presa de possessió del Consell que substituïa l'ajuntament de l'1 d'agost. La sessió va ser presidida pel jutge Carbó.

La CNT va enviar-hi els delegats següents: Expedit Duran, Carles Gómez, Alfons Díez, Pere Serra, Joaquim Massa, Jaume Verdaguer, Ramon Sigiran, Ricard Creixans, Ferran Pla, Salvador Piñol, Josep Carbó, Jaume Calvet, Ferran Quintana i Llibert Felip Risech.

El POUM, aquests altres: Pius Guiral, Antònia Adroher, Pau Planas, Joan Quer, Àngel Garriga i Martí Juanola.

El Partit Sindicalista hi fou representat per Vicenç Tarradell.

Per bé que l'Esquerra i el PSUC no s'hi incorporaren i manifestaren llur disconformitat amb la fórmula seguida, els aplegats anaren per feina i nomenaren president del Consell Municipal Expedit Duran, que ja havia presidit el Comitè Antifeixista.

El 28 d'octubre, després que hom hagués intentat de conjuminar la legalitat jurídica amb la revolucionària, va ser rectificada la composició del Consell en aquest sentit: 14 membres de la CNT, 10 d'Esquerra, 6 del POUM, 6 del PSUC, 2 del Partit Sindicalista i 2 del Partit Republicà d'Esquerra. Això va motivar la incorporació del PSUC, el qual fou representat per Manuel Roset, Enric Torres, Lluís Morillo, Cebrià Jordà, Joan Montolà i Josep Cabruja. També s'hi integrà el segon representant del Partit Sindicalista, Esteve Artigas.

El Partit Republicà d'Esquerra no ocupà mai els dos llocs que hom li havia reservat. Esquerra Republicana, per la seva banda, mantingué la postura de no col·laboració fins a l'11 de desembre. Per tornar a l'ajuntament, l'Esquerra, malgrat que es mostrava disconforme amb la composició del Consell, al·legà que els fets de Roses (31 d'octubre) li havien fet veure la necessitat de mantenir un estret contacte i compenetració entre totes les forces antifeixistes. Els seus representants eren Llorenç Busquets, Rafael Portas, Josep M.ª Dalmau, Miquel Sala, Josep Juvé, Joaquim Cassà, Joaquim Morillo, Pere Vila i Joaquim de Camps.⁽⁶⁾

La comissió permanent del Consell, implantada al primer moment, tenia vuit conselleries actives: Defensa i Vigilància, presidida per Duran; Serveis Públics, reser-

(5) *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 10 d'octubre de 1936.

(6) Camps i Arboix no retornà a l'ajuntament, ja que es traslladà a Perpinyà, on residí fins al final de la guerra, per encarregar-se de la cancelleria del consolat de la República.

vada per a l'Esquerra; Finances i Secretaria General, confiada a Quer; Treball i Obres Públiques, exercida per Gómez; Proveïments, dirigida per Verdaguer; Cultura i Propaganda, encomanada a Antònia Adroher; Economia i Estadística, desenvolupada per Guiral, i Sanitat i Assistència Social, atorgada a Díez.

La legalitat jurídica reflectida en el decret de 9 d'octubre de 1936 va ser invocada finalment pels que s'hi havien oposat de bell antuvi, i així l'11 de febrer de 1937 el Consell s'emmotllà a les normes de la Generalitat.

Efectuada a la readaptació, la CNT hi mantingué la representació a través de Duran, Gómez, Verdaguer, Carbó, Massa, Calvet, Serra, Díez i Pla. L'Esquerra hi continuà amb Busquets, Vila, Joaquim Morillo, Jové, Portas, Cassà, Dalmau, Sala i Gabriel Auguet. El PSUC hi fou representat per Roset, Lluís Morillo, Pere Cervera, Joaquim Ruhí, Joaquim Camps i Esteve Garriga. El POUM amb Guiral, Àngel Garriga i Planas.

Es deixaren vacants els llocs d'Acció Catalana i de la Unió de Rabassaires, bo i dient que resultaven "pràcticament inexistent en aquesta localitat".

A proposta de Carles Gómez, Expedit Duran fou reelegit president del Consell amb el vist i plau de totes les forces polítiques. Les comissions es repartiren així. La de Govern per a Duran, la de Serveis Públics per a Busquets, la de Propaganda per a Roset, la de Cultura per a Dalmau, la de Treball i Obres Públiques per a Gómez, la de Finances per a Verdaguer, la de Sanitat i Assistència Social per a Joaquim Morillo i la de Proveïments per a Ruhí.

El 16 de febrer el PSUC substituï el regidor Ruhí per Narcís Figuerola i, el 20 d'abril, la CNT féu això mateix amb Serra per Miquel Monleón.

La crisi política que esclatà a Barcelona el maig de 1937 ressonà també a Girona, però d'una manera més pacífica i moderada. La repercussió a nivell municipal provocà una crisi i un capgirament en llocs claus de l'ajuntament.

El 25 de maig de 1937, en el transcurs de la sessió permanent, el regidor Josep M.ª Dalmau presentà una proposta de l'Esquerra en aquests termes: "Durant la setmana del 3 al 10 de maig corrent, es produïren arreu de Catalunya i al mateix temps a la nostra ciutat, uns fets lamentables i dolorosos, els quals sense voler entrar a analitzar-los mereixen ésser condemnats per tots els republicans, demòcrates i antifeixistes. Del passat n'hem de treure una conseqüència. Cal afermar la unitat ciutadana antifeixista a la rera i al front, amb imperi de la disciplina i comandament únic, sense recels i segones intencions i amb la màxima sinceritat per part de tots. Perquè així sigui, proposem que el Consell acordi: a) Protestar dels fets ocorreguts i condemnar-los, b) Ratificar la més lleial i entusiasta adhesió al Govern de la Generalitat de Catalunya i al de la

Antònia Adroher, representant del POUM, fou la primera dona en la història de Girona que accedí a una regidoria de l'ajuntament.

República, c) Retirar la confiança al President del Consell i als Consellers Regidors d'Obres i de Finances, per la seva participació personal en els fets de referència, d) Per a facilitar la constitució del nou Consell Municipal, els Consellers Regidors d'Esquerra Republicana de Catalunya presenten la dimissió dels seus càrrecs en el Consell Permanent, e) Tots aquests acords seran ratificats per un Ple Municipal que serà convocat a tal efecte, per al dia 27 del mes en curs".⁽⁷⁾

El representant del PSUC, Manuel Roset, condemnà així mateix els fets (qualificà els qui els dirigiren de «trotsquistes eternament traïdors» i d'«incontrolats») i expressà que el seu partit estava disposat a col·laborar amb la CNT, però que no podia solidaritzar-se amb aquells individus que actuaven individualment i que ni els consellers d'Obres i Finances ni el president del Consell no li mereixien la confiança, puix que prengueren part en el moviment de referència "convertint l'Ajuntament en un lloc de refugi i concentració de forces armades que s'havien aixecat contra el Govern de la Generalitat". En conseqüència, els consellers del PSUC dimitiren de llurs càrrecs i demanaren també la celebració d'un ple extraordinari.

Expedit Duran, president del Consell, es planyé dels fets luctuosos, però manifestà que no podia condemnar la protesta viril i enèrgica del proletariat contra les maniobres contrarevolucionàries de determinades perso-

(7) Comissió de govern, 1936-38, f. 112 v.

Miquel Gayolà, del POUM, va passar molt fugaçment per l'ajuntament l'any 1937.

nalitats. Afegí que la protesta no era contra el govern de la Generalitat, sinó contra unes disposicions adoptades aïlladament per uns determinats consellers aprofitant l'absència del president Companys, i negà també que l'ajuntament gironí s'hagués convertit en allò que manifestava el PSUC. No obstant això, al final s'aprovà la proposta de l'Esquerra i es donà per dimiït el comitè permanent del Consell i es convocà el ple sol·licitat.

En el ple del 27 de maig, molt transcendent, l'Esquerra i el PSUC inclinaren el resultat al seu favor: per 14 vots contra 9 assoliren que fos ratificada l'acta de la comissió permanent. Duran fou substituït de la presidència, i el càrrec correspongué interinament a Llorenç Busquets de l'Esquerra, per 14 vots a favor, 11 en contra i 2 en blanc.⁽⁸⁾

El 4 de juny el POUM canvià els seus representants —Giral, Planas i Àngel Garriga— per Miquel Gayolà, Antoni Pairó i Joan Quer. El PSUC posà Santiago Budó en el lloc de Pere Cervera, i l'Esquerra cobrí la baixa de Pere Vila⁽⁹⁾ amb la incorporació de Pere Cerezo per tal d'atorgar-li l'alcaldia.

Cerezo, efectivament, el 15 de juny assolí el càrrec d'alcalde per majoria simple (8 vots a favor i 10 en blanc) i després de les tres votacions establertes per la llei. L'Esquerra —des del dia 8 del mateix mes— amb l'aprovació de les minories del POUM i de la CNT⁽¹⁰⁾ es feu amb la comissió de govern de manera total. La labor

municipal fou repartida així: Cerezo (Obres), Portas (Finances), Busquets (Serveis públics), Dalmau (Cultura) i Joaquim Morillo (Assistència Social i Sanitat).⁽¹¹⁾

El 27 d'agost la CNT substituï els regidors Massa i Verdaguer per Dimas Bussot i Lluís Trias. El POUM, per la seva banda, a punt de desaparèixer de l'escena política i engarjolats els seus representants, hagué d'atorgar els llocs de Quer, Gayolà i Pairó a Andreu Oriol, Ramon Laberny i Àngel Garriga.

Noves substitucions s'enregistraren el 29 d'octubre, en el ple ordinari que precedí l'extraordinari: Juvé i Cassà, de l'Esquerra, foren rellevats per Gumersind Sardà i Ricard Frigola, i Gómez, de la CNT, per Miquel Sesé.

d) *El decret de 9 d'octubre de 1937.*

Just al cap d'un any, el decret de constitució d'ajuntaments del 9 d'octubre de 1936 va ser derogat i substituït per un altre que, per bé que volia mantenir la unitat del Front Popular i del proletariat en tots els casos que resultés profitosa per a la vida local i contribuís a afirmar l'autoritat i l'eficàcia de la gestió municipal,⁽¹²⁾ sintonitzava amb la inflexió del procés revolucionari que hom endegà després dels Fets de Maig de 1937.

La nova fórmula va excloure de les corporacions locals els elements que havien participat en el moviment de maig, explícitament en margina el POUM, i criticà el fet que l'administració pública hagués estat confiada a ciutadans forasters que no tenien prou lligams amb la realitat catalana. Reprenia així les condicions establertes a l'article 50 de la Llei Municipal i determinava una proporcionalitat que revelava l'avenç del PSUC, el nombre de representants del qual s'igualava als d'Esquerra i als de la CNT.

En el cas de Girona foren mantinguts els 33 llocs de conseller, i la repartició abonada pel decret donà aquesta representació: 9 consellers d'Esquerra, 9 de la CNT, 9 del PSUC, 3 d'Acció Catalana Republicana, 3 de la Unió de Rabassaires i altres conreadors del camp.

Els elegits per cada formació política o sindical prengueren possessió del càrrec o el mantingueren, si ja

(8) Cal veure la versió del POUM sobre aquest ple a **L'Espurna**, 28 de maig de 1937.

(9) Vila, en el ple del dia 27 de maig, manifestà que es retirava del consistori mentre no hi existís la unitat necessària i el tornés elegir el poble.

(10) Com que, en el ple del dia 27 de maig, Exedit Duran —després que fou destituït de la presidència del Consell— digué que passaria a l'oposició, el PSUC abandonà el lloc del consistori perquè entenia que una organització antifeixista havia de ser presidida per la unitat. L'absència del PSUC durà fins a l'octubre de 1937.

(11) L'actuació d'ERC en el govern municipal de juny a setembre de 1938 és exposada breument a **Tres mesos de govern municipal, Girona**, Gràfiques Rahola, 1937.

(12) **Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya**, 10 d'octubre de 1937.

hi eren, en el transcurs d'un ple extraordinari celebrat el 29 d'octubre de 1937.

Per l'Esquerra hi trobem: Cerezo, Portas, Busquets, Dalmau, Morillo (Joaquim), Sala, Sardà, Frigola i Auguet.

La CNT era representada per Bussot, Calvet, Monleón, Carbó, Trias, Díez, Pla, Sesé i Duran.

El PSUC hi tenia Morillo (Lluís), Garriga (Esteve), Budó, Cardús, Cervera, Compte, Sacristà, Cabruja i Llapart.

La representació d'Acció Catalana Republicana fou confiada a Mitjà, Arnay i Planes, i la d'Unió de Rabassaires a Vilà, Perpinyà i Figarola.

Per circumstàncies diverses, però sobretot per causa de les mobilitzacions, les agrupacions polítiques o sindicals hagueren d'efectuar substitucions de llurs representants. Anotem les següents:

26 de novembre de 1937: Trias (CNT) per Casilda Sagaruy.

31 de desembre de 1937: Compte i Cervera (PSUC) per Isabel Bueno i Pere Canals.

23 de febrer de 1938: Perpinyà (UR) per Miquel Ponsatí.

1 d'abril de 1938: Arnay i Planes (ACR) per Víctor Serra i Francesc Gallostra. Canals (PSUC) per Pere Cervera.

1 de juliol de 1938: Pla, Díez i Monleón (CNT) per Antoni Muñoz, Joan Cortada i Jaume Palmada.

L'advocat Joaquim de Camps i Arboix no s'incorporà al Consell Municipal presidit per Duran.

30 de setembre de 1938: Morillo (ERC) per Joan Masó.

30 de desembre de 1938: Vilà (UR) per Salvador Ferrer.

La correlació de forces ja no variaria més fins al final de la guerra, i la presència d'ERC en els llocs de govern —alcaldia i tinències d'alcaldia— tampoc no sofrí cap transformació.

e) El darrer "ajuntament republicà".

Antoni Rovira i Virgili, en la crònica de l'èxode del 1939, explica que Girona, el 25 de gener, presentava un ambient carregat i de malfiança. L'alcalde Pere Cerezo i Hernáez havia passat la frontera de matinada i ho havia abandonat tot perquè no hi havia res a fer davant l'ocupació imminent de la ciutat.

Rovira ho comenta així: "En dies extraordinaris succeeixen coses extraordinàries. Per què Pere Cerezo, que en diverses ocasions s'ha conduït com un home serè i enter, ha abandonat ara l'alcaldia de sobte i en una hora intempestiva, sense avisar ni prevenir ningú? És el contagi dels mals exemples? S'ha sentit ofès o amenaçat per l'actitud de certs elements locals? Ahir a la tarda va córrer la veu que els sindicats obrers gironins preparaven un cop, que seria la presa del poder per la classe treballadora..."⁽¹³⁾

L'endemà Barcelona seria ocupada, i els consellers municipals de Girona no trigarien a tocar el dos, seguint l'exemple del seu alcalde. Girona era un moviment de gent que s'aplegava i fugia.

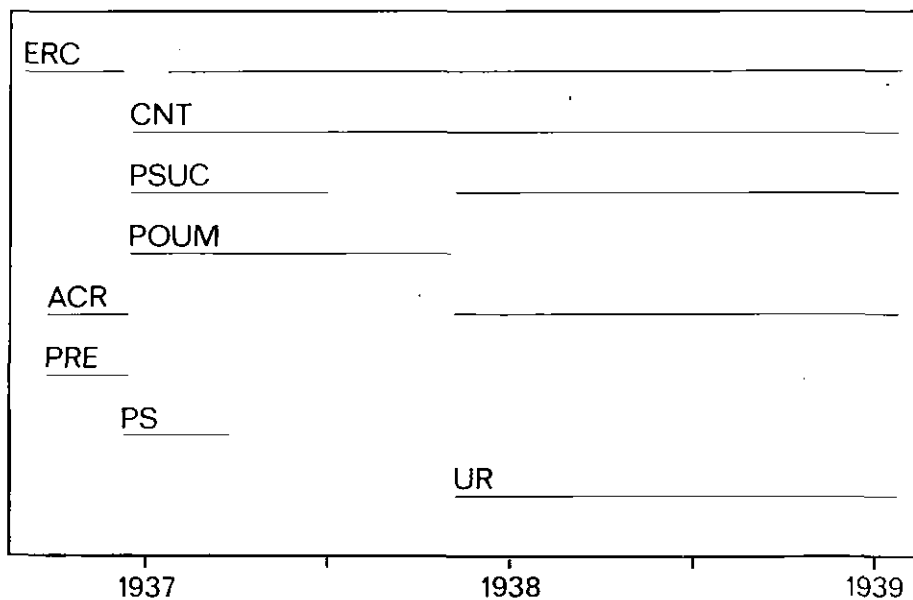
Fou aleshores, el 28 de gener, quan els representants de la CNT, UGT, PSU i JSU decidiren de "normalitzar (!) la vida econòmica municipal" i requeriren el secretari accidental de la corporació, Josep Saló, perquè donés fe que a partir d'aquell moment constituïen la comissió de govern per regir els destins de la ciutat. Val a dir que el representant de la CNT es reservà la conformitat mentre no fos autoritzat per la seva organització.

La sessió acabà al voltant de les dues de la tarda, després que els assistents haguessin pres l'acord d'invitar les altres organitzacions polítiques perquè designessin llurs representants. A les quatre de la tarda, hom procedí al nomenament dels càrrecs d'alcalde i de regidors, i el resultat fou el següent:

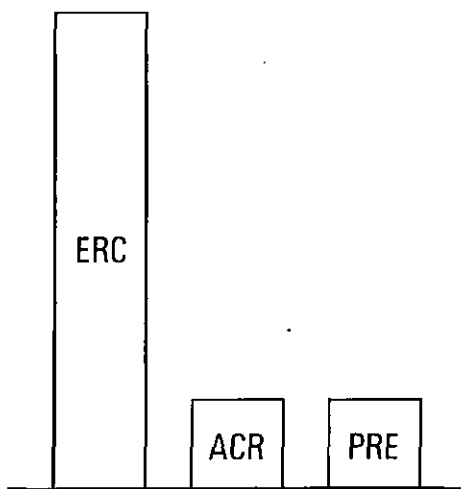
Alcalde president: Joan Ballesta i Molinas (PSU).

Conseller regidor de proveïments i serveis públics: Josep Garreta i Soler (UGT).

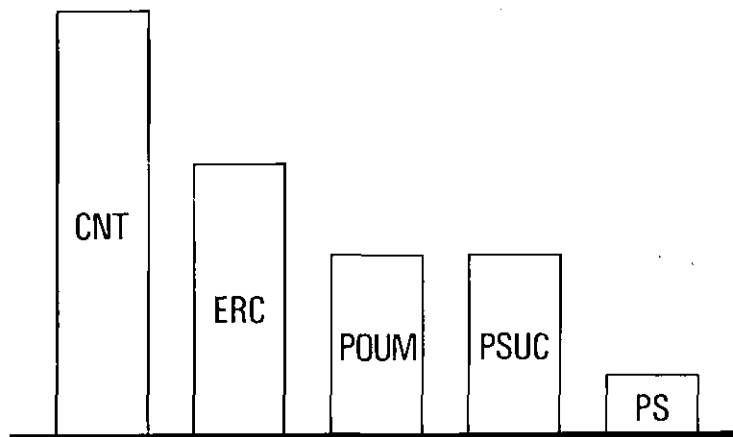
(13) Antoni ROVIRA i VIRGILI, *Els darrers dies de la Catalunya republicana*, Barcelona, Curial, 1976, p. 72. La fugida de l'alcalde i la del governador és confirmada per Vicente ROJO, *¡Alerta los pueblos!*, Barcelona, Ariel, 1974, p. 138, nota 2.

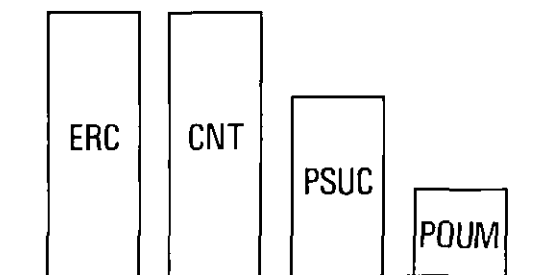
Permanència real dels partits polítics i de les sindicals a l'ajuntament de Girona (1936-1939).

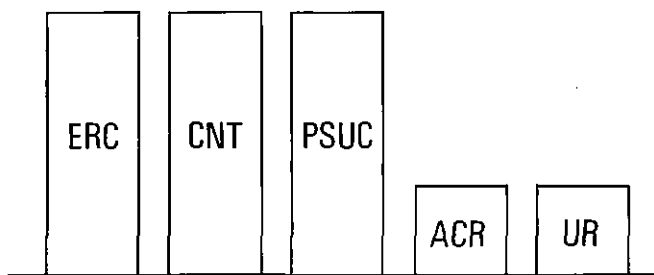
Entre el juliol i l'octubre de 1936, Esquerra Republicana dominà al consistori.

La legalitat revolucionària determinà, entre l'octubre de 1936 i el febrer de 1937, la preeminència de la CNT en el Consell Municipal.

El Consell de Girona s'emmotllà a les normes de la Generalitat el febrer de 1937, però no admeté la presència d'Acció Catalana ni de la Unió de Rabassaires.

Des de l'octubre de 1937 a la fi de la guerra, el PSUC assolí la mateixa representació que la CNT, però l'Esquerra controlà els llocs claus del consistori.

Conseller regidor de sanitat i assistència social: Angelina Compte i Lliuró (PSU).

Conseller regidor de cultura i propaganda: Àngela Moñino i Comas (JSU).

Conseller regidor d'obres municipals: Josep Fornells i Reig (JSU).

Conseller regidor de finances: Josep Cabruja i Mateu (UGT).

Aquest va ser el darrer "ajuntament" de la Girona republicana. De la seva actuació poc se'n pot dir, ja que més enllà de l'acta de constitució no deixà cap altra cosa escrita al llibre corresponent. Les hores comptades de set dies passarien de pressa sota un cel de bombes amenaçadores i de destruccions calculades.

LLOC D'ORIGEN I EDAT

Durant el període de la guerra civil, un total de 95 individus van ser nomenats per exercir funcions de política municipal a l'ajuntament gironí. La procedència geogràfica revela canvis substancials respecte a l'èlite política que hi havia accedit en etapes anteriors:

Nascuts a Girona capital	34	(35'8%)
Nascuts a les comarques gironines	37	(38'9%)
Nascuts a la resta de Catalunya	13	(13'7%)
Nascuts a la resta de l'Estat	6	(6'3%)
Nascuts a l'estranger	1	(1'1%)
Sense informació	4	(4'2%)
	<hr/>	
	95	(100'0)

Remarquem la major presència de gent de les comarques gironines, puix que si mirem l'origen geogràfic dels regidors que actuaren de 1900 a 1923 i de 1930 a 1936 observem que els nascuts a Girona capital representaven al votant del 50 per cent del personal polític en aquestes dues èpoques. Ara el pes de la capital s'ha reduït i ha augmentat també la participació de gent de fora de Catalunya.

També el canvi és palès amb l'edat dels regidors. Si en el temps normal de la República la mitjana d'edat girava entorn dels 44 anys, ara ens trobem amb un personal més jove i amb una mitjana de 38 anys.

Fins a 30 anys	16	(16'9%)
De 31 a 40 anys	41	(43'1%)
De 41 a 50 anys	24	(25'3%)
De 51 a 60 anys	7	(7'3%)
Més de 60 anys	2	(2'1%)
Sense informació	5	(5'3%)
	<hr/>	
	95	(100'0%)

Els regidors més joves foren Antònia Adroher (POUM) i Angelina Compte (PSUC), les quals comptaven 23 anys en assolir el càrrec. Com a contrast, els més veterans eren dos elements de l'Esquerra: Darius Rahola (68 anys) i Josep Juvé (65 anys). Els representants d'Esquerra Republicana constituïen el grup més gran del conjunt i els d'Acció Catalana el més jove. Vet ací les mitjanes:

Esquerra Republicana	45'7 anys
Partit Republicà d'Esquerra	40'7 anys
Unió de Rabassaires	39'6 anys
Partit Sindicalista	39'0 anys
PSUC-JSU	35'7 anys
POUM	35'0 anys
CNT	34'4 anys
Acció Catalana Republicana	33'7 anys

PROFESSIÓ

El període 1936-39 constituí un període excepcional en la trajectòria del municipi gironí quant a la composició de la corporació. L'espectre de les professions palesa la participació obrera i popular que normalment era absent de les tasques del govern local. Podem sintetitzar les professions que es detallen al quadre I de la manera següent:

Treballadors manuals	42	(44'3%)
Empleats, funcionaris i agents comercials	19	(20'0%)
Comerç i representants	13	(13'7%)
Mestres i periodistes	4	(4'3%)
Agricultors	5	(5'2%)
Advocats i metges	3	(3'1%)
Industrials	2	(2'1%)
Mestresses de casa	2	(2'1%)
Sense informació	5	(5'2%)
	<hr/>	
	95	(100'0)

En aquesta relació sobresurt com a més destacable la presència dels treballadors manuals, per compte propi o aliè, grup en el qual cal destacar els paletes, els mecànics, els electricistes i els tipògrafs. D'altra banda resulta notable el retrocés que experimentaren els grups que tradicionalment ostentaven la representació municipal: professionals, comerciants i industrials. El cercle d'influència de les sindicals i dels partits de classe explica el component més popular, lligat a la base del seu reclutament, que caracteritzà l'ajuntament gironí de la guerra civil.

FILIACIÓ I EXPERIÈNCIA POLÍTiques

Els individus relacionats al quadre I s'agrupen per partits i sindicals d'aquesta manera: 23 pertanyien a la CNT, 21 a Esquerra Republicana i al PSUC o JSU, 10 al POUM, 9 a Acció Catalana Republicana, 5 a la Unió de Rabassaires, 4 al Partit Republicà d'Esquerra i 2 al Partit Sindicalista. La proporció es correspon amb el nombre de representants que cada formació tenia en el Consell Municipal i a les substitucions que hagueren de realitzar-se per motius diversos.

El partit que romangué per més espai de temps en el poder local fou Esquerra Republicana de Catalunya; el que hi romangué menys va ser el Partit Republicà d'Esquerra. Entre l'un i l'altre se situen la CNT, el PSUC,

QUADRE I

Components de l'Ajuntament de Girona (1936-1939)

Nom	Lloc i any de naixement	professió	filiació
Adroher Pascual, Antònia	Girona, 1913	mestra	POUM
Arnay Pujol, Joan	Girona, 1906	carnisser	ACR
Artigas Galceran, Esteve	L'Escala, 1889	espardenyer	PS
Auguet Farró, Gabriel	Girona, 1897	comerç	ERC
Ballesta Molinas, Joan	L'Escala, 1895	encarregat	PSUC
Bonet Teixidor, Joan	Sta. Coloma Farners, 1904	metge	PRE
Bota Villà, Lluís	Barcelona, 1905	periodista	ACR
Braset Pérez, Joaquim	Girona, 1892	mecànic	ERC
Budó Bota, Santiago	St. Feliu Guíxols, 1906	lampista	PSUC
Bueno Montes, Isabel	Barcelona, 1904	m. casa	PSUC
Busquets Ventura, Llorenç	Girona, 1891	oficinista	ERC
Bussot Raurich, Dimas	St. Feliu Guíxols, 1894	mecànic	CNT
Cabruja Mateu, Josep	Malgrat, 1883	comissionista	PSUC
Calvet Sabrià, Jaume	Girona, 1901	peó	CNT
Camps Arboix, Joaquim de	Girona, 1894	advocat	ERC
Camps Casadevall, Joaquim	Vilamacolum, 1895	fuster	PSUC
Canals Cabrisses, Pere	Cadaqués,	—	PSUC
Carbó Comas, Josep	Palafrugell, 1906	electricista	CNT
Cardús Gay, Pere	Sabadell, 1894	electricista	PSUC
Cassà Baltasar, Joaquim	Girona, 1908	paleta	ERC
Cerezo Hernández, Pere	Mendoza, 1890	perit mercantil	ERC
Cervera Prunella, Pere	Selva de Mar, 1905	electricista	PSUC
Compte Lliuró, Angelina	Figueres, 1914	—	PSUC
Cornellà Ametller, Narcís	Celrà, 1883	comerç	ERC
Cortada Vila, Joan	Girona, 1898	modelista	CNT
Creixans Sabater, Ricard	Girona, 1901	impressor	CNT
Dalmau Casademont, Josep M. ^a	Girona, 1889	editor	ERC
Dawson Albiñana, Eliseu	Barcelona, 1900	paleta	ERC
Díez Merino, Alfons	Saragossa, 1905	mecànic dentista	CNT
Duran Fernández, Expedit	Alájar, 1904	xofer	CNT
Felip Risech, Llibert	—	—	CNT
Ferrer Mitjà, Salvador	Girona, 1892	pagès	UR
Figarola Pou, Miquel	Girona, 1895	pagès	UR
Figuerola Hugas, Narcís	Cervià de Ter, 1895	ferroviari	PSUC
Fornells Reig, Josep	Sarrià, 1913	dependent	JSU
Franquesa Feliu, Lluís	Girona, 1909	advocat	ACR
Frigola Compte, Ricard	Borrassà, 1884	carnisser	ERC
Gallostra Verdala, Francesc	Girona, 1906	pintor	ACR
Garreta Soler, Josep	Barcelona, 1898	comissionista	PSUC
Garriga Gironès, Àngel	Sta. Cristina, 1906	lampista	POUM
Garriga Pla, Esteve	Girona, 1903	mestre	PSUC
Gayolà Gardella, Miquel	Girona, 1901	manyà	POUM
Gómez Soler, Carles	Girona, 1883	funcionari	CNT
Guiral Estallo, Pius	Barluenga, 1889	mestre	POUM
Jordà Vidal, Cebrià	Girona, 1905	barber	PSUC
Juanola Iyats, Martí	Avinyonet, 1905	paleta	POUM

Nom	Lloc i any de naixement	professió	afiliació
Juvé Abella, Josep	Barcelona, 1871	comerç	ERC
Laberny Sala, Ramon	Girona, 1903	peó	POUM
Llapart Ribas, Rafael	Banyoles, 1886	paleta	PSUC
Martinell Valls, Amadeu	Maçanet Selva, 1883	comerç	PRE
Masó Alenyà, Joan	Girona, 1888	comerç	ERC
Massa Servitja, Joaquim	Girona, 1911	escriptor	CNT
Mitjà Martí, Enric	Sta. Coloma, 1906	escriptor	ACR
Molà Gou, Lluís	Girona, 1905	empleat	ACR
Monleon Monleon, Miquel	—	paleta	CNT
Montolà Alemany, Joan	La Floresta, 1912	cambrer	PSUC
Moñino Comas, Àngela	Girona, 1912	obrero	JSU
Morillo Vinardell, Joaquim	Girona, 1903	ajustador	ERC
Morillo Vinardell, Lluís	Girona, 1900	escriptor	PSUC
Muñoz García, Antoni	Mazarrón, 1901	mecànic	CNT
Oriol Grau, Andreu	Port de la Selva, 1901	serrador	POUM
Pairó Blanch, Antoni	Boadella, 1906	mecànic	POUM
Palmada Pujol, Jaume	Salt, 1900	paleta	CNT
Peris Redolat, Amadeu	L'Alcora, 1896	comerç	PRE
Perpiñà Gurnés, Joan	Sta. Eugènia, 1893	hortolà	UR
Piñol Catalán, Salvador	Torrent de Cinca, 1908	paleta	CNT
Pla Ragolta, Ferran	St. Feliu Guíxols, 1908	paleta	CNT
Planas Prats, Pau	Barcelona, 1886	funcionari	POUM
Planes Mundet, Josep	Girona, 1902	comerç	ACR
Ponsatí Falgàs, Miquel	Girona, 1903	pagès	UR
Portas Burcet, Rafael	St. Feliu Guíxols, 1898	representant	ERC
Pujol Albanell, Josep	St. Celoni, 1899	pintor	ACR
Quer Torrent, Joan	L'Armentera, 1905	funcionari	POUM
Quintana Ros, Ferran	Sta. Eugènia, 1909	p. artificial	CNT
Rahola Llorens, Darius	Cadaqués, 1868	industrial	ERC
Roset Sala, Manuel	Girona, 1907	tipògraf	PSUC
Ruhí Martinell, Joaquim	Vidreres, 1903	agent comercial	PSUC
Sacristà Balaguer, Miquel	Barcelona, 1900	empleat	CNT
Sagaruy Sagaruy, Casilda	Sarrià, 1908	m. casa	CNT
Sala Salís, Miquel	Colera, 1893*	peó	ERC
Sardà Payet, Gumersind	Vilamalla, 1891	tipògraf	ERC
Serra Geis, Josep	Cassà Selva, 1886	comerç	ERC
Serra Turbau, Pere	Tortellà, 1898	jornaler	CNT
Serra Vidal, Víctor	Barcelona, 1888	agent comercial	ACR
Sesé García, Miquel	Quesada, 1895	mecànic	CNT
Sigiran Barrau, Ramon	—	—	CNT
Tarradell Estañol, Vicenç	l'Escala, 1905	funcionari	PS
Tarradellas Servosa, Enric	Girona, 1888	torner	ERC
Torras Carabús, Francesc	Girona, 1898	empleat	PRE
Torrellas Soley, Benet	Girona, 1885	obrer	ERC
Torres Pascual, Enric	Cassà Selva, 1897	peó	PSUC
Trias Blanch, Lluís	—	—	CNT
Verdaguer Baró, Jaume	Girona, 1910	escriptor	CNT
Vila Xifra, Pere	Girona, 1903	empleat	ERC
Vilà Ferrer, Joan	Sta. Eugènia, 1906	pagès	UR

Quadre II

Acció Catalana Republicana, Unió de Rabassaires, POUM i Partit Sindicalista. Els únics regidors que retingueren el càrrec de 1936 a 1939 foren aquests quatre de l'Esquerra: Dalmau, Busquets, Sala i Portas.

Amb anterioritat a l'esclat de la revolució, només posseïen experiència política a nivell municipal els 8 regidors d'Esquerra Republicana que havien sortit elegits a les eleccions del 1934 (Camps i Arboix, Dalmau, Busquets, Rahola, Sala, Juvé, Vila i Cornellà) i Pere Cerezo, diputat al Parlament de Catalunya, que havia estat elegit regidor el 1917 i el 1931. En un altre sentit apuntem també que Joan Quer, del POUM, havia estat secretari municipal del poble de Salt al temps de la República i que Expedit Duran, de la CNT, havia presidit el Comitè Antifeixista.

Més del 80 per cent dels regidors del temps de guerra era, doncs, gent inexperta, però de la lectura de les actes i de l'informe que reproduïm a l'apèndix I hom pot dir que saberen adaptar-se als afers administratius i que gestionaren els destins municipals sense dificultats i sense arrauxaments destructors.

CONSIDERACIONS FINALS

La inestabilitat política i les substitucions afectaren de manera notable el personal polític que accedí a l'ajuntament de la ciutat entre el 1936 i el 1939. L'impacte revolucionari subsegüent a la revolta militar hi comportà canvis substancials que significaren una renovació del mateix personal, la representació més sòlida de les capes populars i dels interessos dels treballadors, un rejuveniment dels dirigents i, en definitiva, la transferència del poder a una mena de gent que normalment no hi tenia accés.

També per primer cop en la història de la corporació municipal, la dona accedí als càrrecs de govern local i trencà una tradició de domini masculí, la qual encara avui no ha estat superada del tot.

La correlació de forces reflecteix la situació política que dominava a nivell general de Catalunya. Del 20 de

juliol de 1936 al 21 d'octubre del mateix any, assistim a la gestió d'Esquerra Republicana, per bé que el Comitè Antifeixista actuava en el mateix àmbit ciutadà. Des d'aquesta segona data fins a primers de juny de 1937, la preeminència passà als partits de classe. Posteriorment, com a conseqüència dels Fets de Maig i de la rectificació del procés revolucionari, Esquerra Republicana recuperà l'espai i la influència perduts i els conservà fins que arribà l'hora de l'exili i s'instal·là un "ajuntament" simbòlic amb elements del PSUC, la JSU i la UGT.

Quant a les relacions familiars dels regidors, s'ha de posar en relleu la presència dels dos germans Morillo, afiliats a partits diferents —ERC i PSUC—, i la significació de la família Rahola com a grup o nucli destacat (vegeu el quadre II).

Llorenç Busquets, regidor d'ERC durant el període 1936-39, estava vinculat així mateix a aquesta família per motius laborals: era empleat de G. Auguet.⁽¹⁴⁾

La influència de la maçoneria en el Consell Municipal fou pràcticament inapreciable. Només ens consta la presència d'un sol maçó actiu de la lògia "Álvarez de Castro": Carles Gómez, de la CNT, oficial de secretaria de l'Institut i professor de gimnàstica del mateix centre.⁽¹⁵⁾ Darius Rahola, per la seva banda, havia estat maçó en la seva joventut, com ja vam apuntar en un article precedent.

Cap dels regidors que formaren part de l'ajuntament durant el període 1936-39 no serví el règim franquista. La trajectòria dels esdeveniments els dugué majoritàriament a l'exili i allà els sorprené la mort: Artigas, Busquets, Cerezo, Duran, Franquesa, Gómez, Jordà, Piñol, Rahola, Roset, etc. D'altres passaren per la presó

(14) L'òrgan del POUM i de la JCI el qualificà de "vell i sincer republicà i treballador assalariat que, per llei d'atavisme de les idees, encara milita en un partit burgès". (*L'Espurna*, 28 de maig de 1937).

(15) La llista dels components de la lògia Álvarez de Castro ha estat publicada per Lluís M. de PUIG a *Presència*, 543 (desembre 1980), p. 32.

franquista: Budó, Díez, Ferrer, Martinell, Ponsatí, Sala, etc. però cal constatar que entre els 510 executats a la Girona de la postguerra no hi figura cap regidor de l'ajuntament de la ciutat. D'altres, finalment, moriren al front —és el cas de Pau Planas— i sabem que Pujol morí el 1936 a Girona.

En el moment d'escriure aquestes ratlles són encara vius Adroher, Gayolà, Planes i Quer.

El destí del conjunt resulta difícil d'establir per la dispersió de l'exili i la manca d'informació sobre molts noms.

La repressió franquista contra els homes que havien ocupat càrrecs en la corporació municipal recolzà en la Llei de Responsabilitats Polítiques, publicada al BOE del 13 de febrer de 1939. En aquest sentit, les denúncies que efectuaren les noves autoritats foren més o menys estereotipades i contenen de vegades alguna inexactitud.⁽¹⁶⁾ Les sentències dictades, per la seva banda, no deixen de ser arbitràries i estranyes, àdhuc si les comparem elles amb elles. Vet ací les que coneixem:

Artigas: 3.000 pessetes de multa, 6 anys d'inhabilitació per a càrrecs polítics i sindicals i 6 anys d'estranyament.⁽¹⁷⁾

Busquets: 1.000 pessetes de multa, inhabilitació per a càrrecs polítics i sindicals per 5 anys.⁽¹⁸⁾

Busot: incautació total de béns, inhabilitació absoluta en el grau màxim i estranyament a les possessions africanes per 15 anys.⁽¹⁹⁾

Camps i Arboix: incautació total de béns, inhabilitació absoluta perpètua i estranyament perpetu del territori.⁽²⁰⁾

Cornellà: incautació total de béns, inhabilitació absoluta en el grau màxim i estranyament del territori per 15 anys.⁽²¹⁾

Dalmau: multa de 50.000 pessetes i inhabilitació per a càrrecs públics.⁽²²⁾

Figuerola: pèrdua total de béns, inhabilitació absoluta perpètua i estranyament a les possessions africanes per 15 anys.⁽²³⁾

Franquesa: 60.000 pessetes de multa, inhabilitació absoluta perpètua i estranyament a més de 250 quilòmetres de Catalunya.⁽²⁴⁾

Frigola: pèrdua total de béns, inhabilitació absoluta per a càrrecs públics i estranyament a més de 200 quilòmetres de Girona.⁽²⁵⁾

Juvé: 300 pessetes de multa, i inhabilitació per a càrrecs polítics i sindicals per 5 anys.⁽²⁶⁾

Rahola: pèrdua de la impremta i maquinària on editava el periòdic "L'Autonomista", inhabilitació per 15 anys i estranyament a 300 quilòmetres de Catalunya.⁽²⁷⁾

Sala: 500 pessetes de multa i inhabilitació per càrrecs polítics i sindicals per 5 anys.⁽²⁸⁾

Vila: 5.000 pessetes de multa, inhabilitació absoluta per 15 anys i estranyament per 10 anys a més de 100 quilòmetres de Catalunya.⁽²⁹⁾

Per acabar apuntem una observació metodològica. Cal estudiar amb atenció especial la composició dels ajuntaments del temps de la guerra civil, perquè no tots foren formats com el de Girona com ordenava la Generalitat. S'han de veure les particularitats de cada població. A Girona ja hem anotat que, per un temps, no es respectaren les normes de la Generalitat i que el *Partit Sindicalista tingué representació al Consell*. També constatem que a nivell local el POUM no desaparegué fins al mes d'octubre de 1937, i que les funcions municipals pràcticament no sofriren la mixtificació d'altres poders paral·lels.

APÈNDIX DOCUMENTAL I

Informe sobre l'actuació de l'ajuntament de Girona durant la guerra civil, redactat el 1943 per a la Causa General.

Illtre. Sr.

En cumplimiento de lo interesado por V. S., en impreso remitido a esta Alcaldía y a fin de que obre sus efectos en la Causa General de Barcelona, Gerona y Baleares, paso a continuación a contestar los extremos interesados:

Primero: La organización política y administrativa del Ayuntamiento de Gerona durante el dominio rojo se reguló por las disposiciones dictadas por la extinguida Generalidad de Cataluña, publicadas en el Boletín Oficial de la misma.

(16) Vegeu la mostra que en reportem a l'apèndix II. Les inexactituds es refereixen al fet de confondre marxisme i anarquisme, el nom del partit d'ÈRC (hom en diu Unió Republicana), etc. En el cas de l'informe sobre Monleón, cal dir que és fals que fos conseller d'Hisenda o Finances.

(17) *Boletín Oficial de la Provincia de Gerona* (=BOPG), 1941, p. 978.

(18) BOPG, 1941, p. 593.

(19) BOPG, 1940, p. 914.

(20) BOPG, 1940, p. 471.

(21) BOPG, 1940, p. 554.

(22) BOPG, 1940, p. 342.

(23) BOPG, 1941, p. 1.466.

(24) BOPG, 1942, p. 559.

(25) BOPG, 1940, p. 342.

(26) BOPG, 1941, p. 593.

(27) BOPG, 1941, p. 593. La sentència, datada el 30 d'abril de 1941, és absurda, puix que el condemnat havia mort a Perpinyà el 16 de juliol de 1940.

(28) BOPG, 1941, p. 593.

(29) BOPG, 1941, p. 593.

Segundo: El comportamiento y actuación de las personas que desempeñaron los cargos de Alcalde y Concejales, independientemente de las fuertes multas que impusieron a los afectos al Movimiento Nacional y aparte del procedimiento expeditivo seguido en algunos aspectos de la Administración local, en el orden consistorial, fue la corriente en aquellas fechas. Decimos en el orden municipal, porque en el municipio de Gerona y dentro de las actividades municipales no actuaron comités, pero la inmensa mayoría de los componentes del Ayuntamiento ejercieron cargos simultáneamente en otros organismos y destacaron públicamente en su labor marxista y destructora. No por su actuación municipal.

Tercero: La actuación político-administrativa del Ayuntamiento Pleno, que denominaron Consejo Municipal, y de los organismos corporativos de que se componía, tales como la Comisión municipal permanente y demás Comisiones consistoriales, fue la corriente a tenor de la época y ambiente que se respiraba. En octubre de 1936, fue municipalizada la vivienda y fueron emitidos y puestos en circulación billetes de papel moneda rojo propio del municipio.

En el aspecto administrativo fueron destruidos algunos edificios sin indemnización de ninguna clase y también el Convento de las Bernardas y la Iglesia de Santa Susana del Mercadal.

En el orden económico fueron impuestas fuertes multas a los partidarios de la Causa Nacional durante 1936 y a principios de 1937.

En los demás aspectos, y por tratarse de Ayuntamiento capital de provincia en cuya ciudad existían representaciones directas del Estado rojo y la hoy disuelta Generalidad de Cataluña, la actividad municipal estaba ceñida a las cuestiones propias de tal carácter y más corrientes.

Cuarto: Por la existencia de organismos, controles, comités, etc., completamente extraños a las funciones locales, con residencia o domicilio en dependencias ajenas al servicio municipal, el comportamiento y actuación, en el desempeño del cargo, de las personas que ejercieron funciones municipales y subalternas fue el corriente en relación con los municipios de la demarcación provincial, aparte de la ideología más o menos extremista de algunos, pero cuya actuación no fue destacada en el orden estrictamente municipal.

Quinto: El orden público correspondió siempre, en Gerona, al Comisario de la desaparecida Generalidad. En las Casas Consistoriales pasó la revolución roja sin los efectos devastadores producidos en los municipios del resto de la provincia, que por carecer de otros locales y por no tener representación directa, los organismos nacidos al calor del fulgor rojo se cobijaron en los edificios y dependencias municipales, mixtificando sus funciones con las del municipio.

Sexto: En el orden municipal no existió delegación especial alguna.

Lo que me honro en comunicarle a los efectos interesados en el impreso recibido por conducto del Gobierno Civil de esta provincia.

Dios salve a España y guarde a V. S. muchos años.

Gerona, 9 de diciembre de 1943.

El Alcalde,
ALBERTO DE QUINTANA

Il·ltre. Sr. Fiscal Instructor Delegado de la Causa General de Barcelona, Gerona y Baleares. Barcelona. (AMG, Falange Española i correspondència vària).

APÈNDIX DOCUMENTAL II

Informes de l'Ajuntament al Jutge de Responsabilitats Polítiques sobre alguns regidors del temps de guerra.

Pere Canals: "... pertenecía al Partido Socialista, fue concejal del Ayuntamiento durante el dominio rojo; se ignora su paradero, no conociéndose bienes" (26-II-1940).

Pere Cerezo: "... antes y durante el Movimiento pertenecía al partido Izquierda Republicana de Cataluña, del que hizo intensa propaganda. Ostentó el cargo de Diputado de la Ex-Generalidad de Cataluña. Fue Alcalde Presidente de esta ciudad, y uno de los principales dirigentes de la revolución marxista. No se le conocen bienes, ignorándose su paradero" (23-II-1940).

Angelina Compte: "... pertenecía al Partido Socialista, del que fue gran propagandista. También fue Concejal de este Ayuntamiento. Se la supone en Rusia. No se le conocen bienes" (23-II-1940).

Narcís Cornellà: "... antes del Movimiento pertenecía al partido de Unión Republicana, ignorándose su filiación política durante el dominio rojo. Fue concejal republicano durante el dominio rojo, no se le conocen otras actividades" (8-I-1940).

Josep M.ª Dalmau: "... antes y durante el dominio marxista perteneció al partido de Unión Republicana, del que fue uno de los más activos militantes. Durante el dominio rojo ocupó cargos en este Ayuntamiento y distinguiéndose como Concejal de Cultura. Colaborador activo con el Frente Popular y uno de los principales dirigentes rojos, ya que en su domicilio particular se hacían muy frecuentes reuniones de todos los dirigentes marxistas" (8-I-1940).

Alfons Díez: "... pertenecía a la CNT, de actuación revolucionaria activa, consejero del Ayuntamiento que se formó al dominar los rojos y manifestando siempre ser rojo. Fue propuesto como imprescindible por los dirigentes de la CNT con el fin de no ir al frente" (21-XI-1940).

Expedit Duran: "... pertenecía antes del Movimiento a la CNT-FAI, habiéndose distinguido siempre como activo

propagandista de estas ideas subversivas. Tomó parte en el movimiento revolucionario y al dominar los rojos en esta ciudad fue presidente del Consejo Municipal y uno de los dirigentes más activos de CNT-FAI, siendo particularmente entusiasta del marxismo" (6-XII-1940).

Miquel Monleón: "... durante el dominio rojo pertenecía a la CNT, siendo uno de los dirigentes rojos y demostrando gran actividad y entusiasmo por el marxismo. Formó parte del Consejo Municipal como Concejal de Hacienda" (11-XII-1940).

Salvador Piñol: "... se ignoran sus antecedentes político-sociales. Durante el dominio rojo pertenecía a la CNT-FAI. Formó parte del Consejo Municipal de esta ciudad. Considerado como uno de los asesinos de gente de orden" (6-XII-1940).

Pau Planas: "... se ignoran sus antecedentes políticos. Perteneció al POUM durante el dominio marxista. Se supone que fue voluntario al frente, en donde falleció. Perteneció como Concejal en el Consejo Municipal" (6-XII-1940).

Josep Pujol: "... pertenecía antes del Movimiento al partido de Acción Catalana Republicana y durante el dominio rojo al POUM. Formó parte del Consejo Municipal de esta ciudad con el cargo de Concejal, siempre demostró mucha actividad y considerado como uno de los dirigentes marxistas. Murió en diciembre de 1936" (17-XII-1940).
(AMG, Certificats de conducta)

Durant la guerra civil l'ajuntament de Girona fou compost per elements obrers i de la petita burgesia.